

4. Інновації українських банків: смартфони, годинники і селфі. URL : <http://svb.ua/news/innovatsii-ukrainskikh-bankiv-smartfoni-godinniki-i-selfi?page=40>.
5. Ощадбанк запустив для бізнесу електронний кабінет торговця. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL : <https://www.oschadbank.ua/ua/press-service/news/oschadbank-zapustiv-dlya-biznesu-elektronniy-kabinet-torgovcya>.

УДК 336.71:351.863

ЗАГРОЗИ БАНКІВСЬКІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Маслій О. А., канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківського бізнесу та оподаткування
Національного університету
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Функціонування банківської системи України в умовах нових викликів та загроз, зумовлених пандемією, суттєво ускладнюється існуванням системних загроз, що накопичувалися тривалий час у фінансовому секторі національної економіки. Разом із цим сучасні процеси цифрової трансформації всіх сфер національної економіки поряд із беззаперечними перевагами та можливостями є викликом та каталізатором принципово нових загроз банківській безпеці України.

Аналізуючи стан банківської безпеки України з використанням інтегральної оцінки, запропонованої в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки, що затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у 2013 році [1], фактичні значення більшості індикаторів банківської безпеки перебувають поза межами гранично допустимих значень, що вказує на існування реальних загроз банківській безпеці незважаючи на реалізацію усіх реформ та перетворень, що впроваджувалися в даній сфері. Внаслідок цього інтегральний показник банківської безпеки України за підсумками 2018 року становить лише 34,87 % від оптимального значення проти 50,78 % у докризовий 2013 рік (рис. 1).

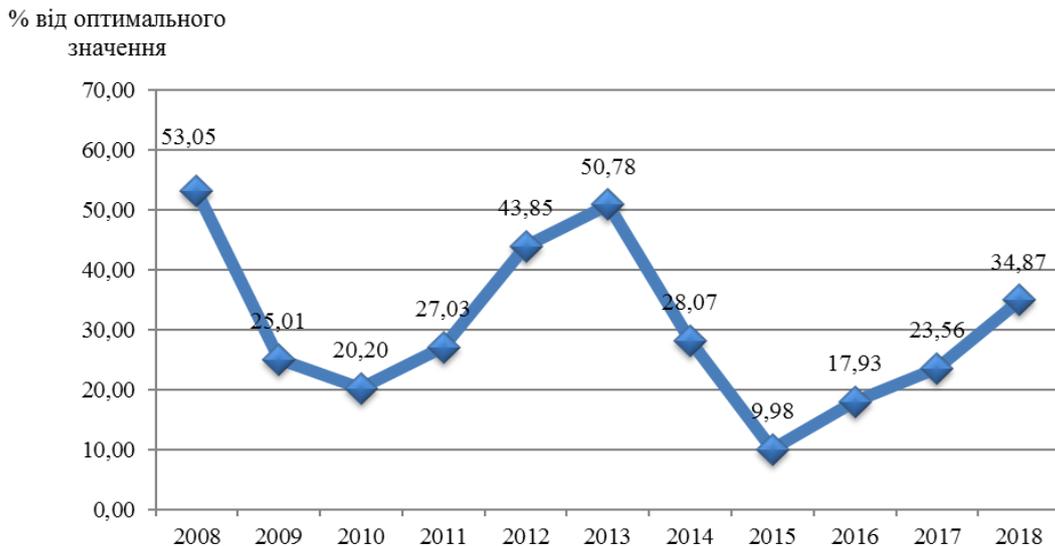

Рис. 1. Динаміка рівня банківської безпеки України протягом 2008–2018 рр.

Джерело: розраховано автором за даними НБУ [2]

З динаміки рівня банківської безпеки України чітко прослідковується падіння інтегрального показника в період економічних криз (до 20 % у 2009–2010 рр. й аж до 10 % у 2015 році) та його підйом у посткризовий період. Але зважаючи на нерішучість та відсутність

дієвих реформ у період 2015–2018 рр. спостерігаються повільні темпи зростання рівня банківської безпеки України й з огляду на розгортання світової економічної кризи в 2020 році в зв'язку з введенням карантинних обмежень та погіршенням настроїв населення.

Аналізуючи детально причини такого низького рівня банківської безпеки України, варто відмітити, що частка активів п'яти найбільших банків у сукупних активах банківської системи поступово наближається до критичних 60 %, виростаючи з 51 % у 2014 році до 56 % у 2018 році (при нормативному значенні у 30 %) у результаті ліквідації значної кількості банків у 2014 році, а ті банківські фінансові установи, що залишилися, досі мають справу з наслідками докапіталізації та реструктуризації. Така динаміка вказує на потенційну загрозу монополізації банківського сектору. Незадовільною є і частка іноземного капіталу у статутних внесках банків, складаючи 54–56 % при критичній межі 60 %. Проте про початок стабілізації може свідчити динаміка показника рентабельності активів банків, що зазнав падіння з –4,07 % у 2014 році до критичного значення –12,6 % у 2016 році і повертається до норми у 2018 році, склавши позитивних 1,69 % [3].

Особливу небезпеку викликає частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі, наразі вона сягає більше половини від усіх наданих кредитів. Це відображає загальну недовіру до банківської системи після реформ, оскільки ріст кредитів наданих резидентам не відповідає загальному розвитку економіки, що зменшує частку платоспроможних клієнтів у банках.

Недовіру підтверджує й невелика кількість депозитів у іноземній валюті, проте співвідношення депозитів та кредитів є цілком задовільним показником для системи, так воно покращилося з «незадовільних» 152,66 % у 2014 році до нормативних 117 % у 2018 році, хоча знову найліпші показники були у 2017 році та становили 109,36 % [2]. Також варто відмітити негативну динаміку показника співвідношення довгострокових кредитів та депозитів з задовільного значення у 2,83 разів у 2014 р. до 4,13 разів у 2016 р. та несуттєвому покращенні у 2017–2018 рр., оскільки фактичне значення цього індикатора перевищує гранично допустиме значення майже у три рази.

Незначні проблеми існують у співвідношенні ліквідних активів до короткострокових зобов'язань. Так в жодному році показник не досяг 100 % значення, проте значно наблизився до оптимального значення у 2017 р. склавши 98,37 % порівняно з 86,14 % у 2014 році, що свідчить про незавершеність реформування банківського сектору.

Аналізуючи індикатори банківської безпеки України, визначені чинними методичними рекомендаціями щодо розрахунку рівня економічної безпеки від 2013 року, варто наголосити на суттєвому їх недоліку, а саме: вплив цифрової трансформації в Україні не відображає жоден із індикаторів, що зумовлює значні складнощі при врахуванні викликів цифрової трансформації при ідентифікації загроз банківській безпеці України та не дозволяє отримати об'єктивну оцінку реального стану банківської безпеки у сучасних умовах. А вплив зазначених загроз в умовах сьогодення є максимальним, оскільки недоліки банківської та правової системи дозволяють легалізувати кошти отримані злочинним шляхом, використовуючи криптозрахунки, що полегшують процеси «відмивання» грошей. Іншою проблемою у цьому секторі є інтернет-шахрайство, спрямоване на банківські рахунки та персональні дані, доступ до яких отримують через недоліки в операційному забезпеченні.

Отже, процес цифрової трансформації, окрім беззаперечних переваг є викликом банківській безпеці держави і може бути каталізатором додатково набутих загроз, вплив яких максимізується у зв'язку з існуванням системних диспропорцій, які накопичувалися та поглиблювалися тривалий проміжок часу й не були подолані за останні роки. Таким чином, при ігноруванні викликів цифрової трансформації створюється ситуація, коли негативні явища у банківському секторі вступають у синергію, а тому окрім виявлення і протидії наявним загрозам, мають прийматися заходи для запобігання нових загроз через активне дослідження та формування інституційно-правового забезпечення криптозрахунків та криптовалюти, оцифрування бізнес-процесів, захисту медійного середовища від «fake news», цифрового тероризму, шахрайства, піратства тощо. Тому в умовах сьогодення на перший план виходить

своєчасне реагування на виклики цифрової трансформації та застосування превентивного принципу в забезпеченні банківської безпеки України.

Список використаної літератури

1. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Офіційний веб-сайт Національного банку України. URL : <https://bank.gov.ua/>.
3. Onyshchenko S., Maslii O., Maksymenko A. The threats of Ukraine financial security: identification and systemization. *Economics and Region*. 2019. № 2 (73). С. 73–80.

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПОЛІТИКИ ІНФЛЯЦІЙНОГО ТАРГЕТУВАННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Перцева А. Ю., здобувач вищої освіти
Науковий керівник:
канд. екон. наук, доц. Рудевська В. І.
Університет банківської справи

На сьогодні Національний банк України запроваджує нову грошово-кредитну політику, яка має суттєву різницю від політики Центрального банку до початку кризи 2014 року — інфляційне таргетування. Інфляційне таргетування станом на 2020 рік є найбільш розповсюдженим монетарним режимом у світі. Він не має жорсткого визначення та в різних країнах впровадження режиму може мати декілька відмінностей. Та все ж можна відокремити його певні визначні риси:

1. Цінова стабільність, тобто низький рівень інфляції є головною метою Центрального банку;
2. Є певний очікуваний відсоток, який ставиться за мету та оголошується публічно, зазвичай в Україні становить 3–7 %;
3. Центральний банк використовує усі можливі інструменти монетарної політики задля досягнення поставленої цілі;
4. Високий рівень операційної незалежності Центрального банку;
5. Монетарна політика проактивна, тобто Національний банк реагує на очікування майбутньої інфляції заздалегідь, а не чекає поки цей показник вийде за рамки поставлених цілей;
6. Прозорість та повне висвітлення етапів досягнення поставленої цілі, постійне проведення семінарів, прес-зустрічей та прес-релізів, які дозволяють спрогнозувати дії Національного банку України.

Режим інфляційного таргетування — це прагматична відповідь на провали інших грошово-кредитних режимів. У випадку України — це відповідь на історичну неспроможність режиму фіксованого курсу в умовах недисциплінованої фіскальної поведінки уряду та сильних зовнішніх економічних шоків.

Інфляція — це тривале зростання загального рівня цін, що відображує зниження купівельної спроможності грошової одиниці [1]. Контроль та регулювання рівня інфляції є одним з найважливіших чинників підтримання соціально-економічного розвитку країни.

Досвід значної кількості країн (наприклад, Великобританії, Румунії, Польщі, Чехії тощо) показує нам, що інфляційне таргетування є найбільш успішним монетарним режимом у боротьбі з рівнем інфляції. Також зазначу, що кожна країна запроваджувала даний режим з різним початковим рівнем інфляції, зокрема, найбільший показник під час запровадження було встановлено в Перу (43 %) та Чилі (29 %), найнижчий показник спостерігався в таких